

A könyves szakma valamennyi képviselője számára evidencia, hogy az olvasás az egyik legegységesebb, „eszköz jellegű” tudás. Ha a cselekvés irányából közelítünk a meghatározáshoz, akkor azt találjuk, hogy az olvasás az írott (leírt) szavakból következő gondolkodás, az olvasási készség pedig az írott szövegek megértésének képessége: vagyis az olvasás élményszerző, információ-szerző, tudásszerző funkciói csak a szövegértésnek köszönhetően működnek. A definíciók bővületében – néha rabságában – nem sokat foglalkozunk azzal, hogy e funkciók mellett mennyire élvezetes, örömteli tevékenység az olvasás – ha egyáltalán az; hogy az olvasás (érték) „holdudvara” miként változik az olvasás alanyának, az olvasónak az irányultságával vagy érdeklődési körével. Egyáltalán, értelmezhető-e a mai magyar kulturális élet megnyilvánulásaiban ez az egyszerű kijelentés: olvasni jó? Kikhez juthat el ez az üzenet értékű kijelentés Magyarországon napjainkban? Van-e realitása az olvasóvá nevelés küldetésének, és milyen elvárások kísérik az olvasóvá érés folyamatát? Végül, milyen konzekvenciákat hordoznak az olvasással kapcsolatos felmérések?

Ezekhez a kérdésekhez kapcsolódva rendezte meg konferenciáját a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) – a TÁMOP 3.2.4-08/1/KMR „Tudásdepó-Expressz” pályázat keretében – 2011. február 17-én.

Annak ellenére, hogy a fent említett evidencia okán az olvasás lényegének boncolgatása nem jelenthet revelációt a könyvtá-

rosoknak, a vártnál lényegesen többen voltak kíváncsiak a lehetséges válaszokra. A téma mellett – úgy gondolom – ezt a figyelmet az előadókna köszönhetjük: Nagy Attila és Péterfi Rita már ismert – és elismert – jártassága az olvasáskutatásban kiegészült György Péter médiakritikus újszerű olvasmány-közelítésével, és Botos Máté egyetemi tanár élménybeszámolójával az olvasóvá nevelés egy kipróbált módszeréről.

A tanácskozás moderátora, Novák Péter (könyvtárvezető, FSZEK 0601, Andrassy út) – mintegy felvezetve a kérdéskört – élesen elválasztotta a tudás megszerzéséért vagy a „csak gyönyörűségéből” olvasók csoportját, hangsúlyozva (és ezzel Heller Ágnes idéze), hogy a maguk gyönyörűségére, elmélyülten olvasók száma változatlan. Változott viszont az olvasás mint tevékenység: magányos és elszigetelt cselekvésből egyre inkább az internetes blogokban megosztott/megosztandó élménnyé alakul át. Mert a ma – főleg fiatal – olvasója meg akarja osztani véleményét az érdeklődőkkel, így olyan baráti körök alakulnak a virtuális térben, amelyek minden irodalomtörténeti és/vagy kanonizált értékelést meghaladva formálják a nyitott, szabadon kommunikáló csoportok értékrendszerét.

György Péter az olvasás erkölcsnemesítő funkciója ellenében – amelynek meglétére, más kutatói véleményekkel szemben, nem ismer példát – egy olvasástörténeti anomáliát állított. Az olvasáskutatók többsége, de a kulturális közvélemény is, az olvasás lénye-

gének a hosszú szövegek, pl. a regények olvasását/megértését tételezi, pedig a lényegi olvasás az olvasástörténetileg hosszú ideig uralkodó rövid szövegekhez, a kéziratokhoz, a francia enciklopédiához vagy a Bibliához kötődik. A rövid (sajtó)szövegeket tanulmányozó német olvasók példájával érzékeltette, hogy az emlékezet a politikai traumát csak szövegeken keresztül képes feldolgozni; a múlt megismerése, tehát a nemzeti identitás megragadása is csak a rövid, dokumentumértékű szövegekkel lehetséges, mert nem mindegy, hogy nemzeti identitásunkat szövegek alapján építjük-e föl, vagy pedig szélsőséges szöveges megnyilvánulások olvasásával.

A konferenciát köszöntő *Fodor Péter* (főigazgató, FSZEK) az olvasásra nevelés legnagyobb „illetékesének” a családot nevezte meg, és ehhez kapcsolódott Nagy Attila előadásának alap gondolata is: a szocializáció első színtere a család. Az olvasás „tanulása” beszélgetéssel indul, a családtagok között folytatott élő, szeretetteljes verbális kommunikációval. Ez első sorban is a kérdező gyermekre fordított figyelmet, a kérdésekre adott okos válaszokat jelenti, és nem zárja ki szükségszerűen a modern elektronikus médiumokat, ám azok használatát a gyermekkorúak számára ésszerűen korlátozni kell. Legfontosabb feladatnak tartotta a magyar lakosság 28%-a funkcionális analfabetizmusának radikális csökkentését. Az olvasás, szövegértés nemzetközi összehasonlító mérései kapcsán rámutatott a vizsgálati módszerek lényeges megváltozására. Az ún. PISA-felmérések (Programme for International Student Assessment) célja ugyanis annak feltárása, mennyire felkészültek a fel-

mérésben részt vevő országokban a diákok (a 15 évesek) arra, hogy megállják helyüket a mindennapi életben; képesek-e munkát keresni, megfelelnek-e az állandóan változó munkaerőpiac követelményeinek. A PISA tehát egy mérésfilozófia, amely alapvetően a megszerzett ismeretek alkalmazását, az oktatásban kifejlesztett képességek, kompetenciák szintjének megismerését tűzte ki célul. Nagy Attila 32 ország visszatérő vizsgálatát (2006, 2009) – a matematika, a természettudományok és az olvasásmegértés területén – elemezve rámutatott a hazai olvasásmegértési eredmények javulására: 2009-re a középmezőnybe sorolhattunk át. Rámutatott a vizsgálat újszerű viszonyítási értékére, amely párhuzamot von a GDP növekedése/csökkenése és a szövegértés színvonala között. Felhívta a figyelmet a jelen oktatáspolitikai célkitűzéseire, főként az iskolát idő előtt elhagyók arányának 10% alá szorítására.

Péterfi Rita szintén a nemzetközi vizsgálatok eredményeit elemezve próbálta érzékeltetni a mai magyar társadalom kultúráját is lényegileg meghatározó szerkezetét: a jelen ún. „kétsebességű társadalmát” az árral haladók számának csökkenése és a leszakadók

egyre nagyobb csoportja jellemzi. Az olvasásszociológus a leszakadást – és az alapvető problémát – egyre inkább a digitális, kulturális szakadék mélyülésében látta. A szakadék nagyságát a szegény rétegek fogyasztási javakból való kirekesztettsége jellemzi. A szakadék áthidalására egyértelműen az értő olvasást tettelezi, hivatkozva a konferencián sokat emlegetett német példára, ahol a társadalom 20%-át kitevő, leszakadó bevándorló réteg felzárkóztatására a nyelvi nevelés programját fejlesztették ki. Előadásában ő is a család prioritását hangsúlyozta a kulturális nevelés színtereként, külön kiemelve az anya szerepét és az ehhez kapcsolódó különböző „anyafelkészítési” programok szervezését pl. a japán könyvtárakban.

A konferenciát Botos Máté egyetemi tanár (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) szubjektív beszámolója zárta. A négy gyermeket nevelő családapa egy értelmiségi házaspár „kísérletét” mutatta be: miként lehet és kell a szeretet szigorával egyengetni a kisgyermek kortól kezdve az olvasóvá nevelést.

Hangsúlyozta a könyvek és a saját „könyvtár” ösztönző erejét, és a szülői példa fontosságának kiemelésével támasztotta alá a szakemberek előadását.

Egy olvasással kapcsolatos konferencia eszmecserejét – főleg szakmabéliek körében – soha nem lehet lezárni, csak abbahagyni: így történt ez a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban is.

Célunkat elértük: újszerű megállapításoknak biztosítottunk teret, és újszerű gondolatokat kapsoltunk össze – az újszerű továbbgondolkodás reményében. ■

„Képek a mélyből” János vitéz újjászületése

Petőfi műve 3 nyelven,
cigány gyerekek illusztrációival
Fodor Ildikó művészeti szakköre

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Kiskaléria
2011. március 3-31-ig